

Kainuun liiton lausunnot ajalla 23.2. - 22.3.2021

46/00.04.02/2017, 60/10.02.03/2020, 48/00.04.01.03/2021, 30/03.00.00/2021

MH § 72

1) Maakuntajohtaja Pentti Malinen ja vs. suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ovat 24.2.2021 antaneet Kainuun ELY-keskukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO PALTAMON BIOJALOSTAMON MAAMASSOJEN LÄJITYSALUEEN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUKSESTA

Kainuun ELY-keskus on pyytänyt mm. Kainuun liiton lausuntoa Paltamon biojalostamon maamassojen läjitysalueen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta. Hankealue (49 ha) sijaitsee Paltamossa Kylänpuron teollisuusalueeseen liittyvällä alueella, noin kolme kilometriä Paltamon keskustasta itään.

KaiCell Fibers Oy suunnittelee uuden biojalostamon rakentamista Kainuuseen Paltamon kuntaan. Biojalostamotontin rakennuskuntoon saattaminen edellyttää tasausta ja maansiirtotöitä. Tehdasalueen pintakerrokset pitää poistaa ennen maanrakennustöitä. Läjitetävien pintamaiden määrä on arviolta enintään 5 Mm³.

Biojalostamohankkeen ympäristövaikutukset on arvioitu vuosina 2017-2018 toteutetussa YVA-menettelyssä. Aikaisempi YVA-menettely ei sisältänyt nyt selvitettävän maamassojen läjitysalueen vaikutusten arviointia. KaiCell Fibers Oy selvittää nyt maamassojen läjitysalueen perustamista varsinaisen tehdasalueen ulkopuolelle, mahdollisimman lähelle tehdasaluetta, jotta maamassojen kuljetustarve pystyttäisiin minimoimaan. Alueelle olisi tarkoitus rakentaa maan kuljetuksen edellyttämiä väliaikaisia teitä, maa-ainesten läjityskasa sekä hulevesien selkeytysaltaat. Perustettavalle läjitysalueelle sijoitetaan vain tontin tasauksessa syntyviä puhtaita maa-aineksia. Läjitysalueelle ei sijoitu teollista toimintaa. Maansiirtotyön arvioitu kesto on noin 1,5 vuotta. YVA-selostusvaiheessa selvitetään mahdollisuuksia hyötykäyttää biojalostamotontin ylijäämämaita muissa tulevilla rakennushankkeissa seutukunnalla.

YVA-menettelyn tarkoituksena on vähentää hankkeen haitallisia vaikutuksia, edistää kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja lisätä tietoa päätöksenteon tueksi. Arviointiohjelmassa määritellään mm. arvioitavat toteuttamisvaihtoehdot ja vaikutukset, tarvittavat selvitykset sekä kuinka arviointi tullaan toteuttamaan. Arviointiselostuksessa esitetään mm. hankkeen tiedot tarkistettuna sekä yhtenäinen arvio hankkeen ympäristövaikutuksista.

Hankkeen vaihtoehdot

VE0: Maamassojen läjitysalueita ei toteuteta Kyläpuron alueelle. Ylijäämämaat kuljetetaan läjitettäväksi tai hyötykäytettäväksi muualle.

VE1: Maamassojen läjitysalue toteutetaan Paltamon biojalostamon tehdastontin luoteispuolelle 49 hehtaarin suuruiselle alueelle. Läjitettyä maa-aineksen määrä on enintään 5 Mm³.

Kainuun liitto on antanut lausunnon biojalostushankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta 15.1.2018 sekä arviointiselostuksesta 21.6.2018 (Dnro 46/00.04.02/2017). Kainuun liitto on antanut lausunnon myös Paltamon biojalostamon maamassojen läjitysalueen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta 5.8.2020 (Dnro 46/00.04.02/2017).

Ympäristövaikutusten arviointiselostus

Paltamon biojalostamon maamassojen läjitysaluehanke liittyy kiinteästi biojalostamohankkeen toteutukseen. Toteutuessaan Paltamon biojalostamolla voi olla merkittäviä vaikutuksia Kainuun maakunnan aluekehitykseen. Kainuun liiton mukaan Paltamon biojalostamohanke vastaa erittäin hyvin Kainuu-ohjelmassa ja Kainuun biotalousstrategiassa esitettyihin tavoitteisiin.

Kainuun liiton antama lausunto Paltamon biojalostamon maamassojen läjitysalueen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta 5.8.2020 on pääosin otettu huomioon YVA-prosessin jatkovalmistelussa. Arviointiselostuksen 15.4.6 kohdassa todetaan, että hankealueen lähistöllä sijaitsee maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen Mieslahden kohde. Kainuun liitto toteaa tarkennuksena, että Mieslahti on arvioitu maakunnallisesti arvokkaiden kulttuurihistoriallisten kohteiden ulkopuolelle vuonna 2018 valmistuneessa Kainuun maakunnallisesti arvokkaat rakennushistorialliset kohteet -selvityksessä (Kainuun liitto B:12).

Arviointiselostuksen 14.4.2 Kaavoitus kohdassa esitetään mm. hankealuetta lähimmät Kainuun maakuntakaavoituksessa osoitetut merkinnät. Kohdassa todetaan, että Kainuun maakuntakaavassa 2020 osoitettu Teollisuus- ja varastoalue -merkintä on muutettu Kainuun vaihemaakuntakaavalla 2030. Kainuun liitto toteaa tarkennuksena, että Kainuun vaihemaakuntakaavassa ei ole muutettu Teollisuus- ja varastoalue -merkintää. Lisäksi Kainuun liitto toteaa 14.4.2 kohtaan täydennyksenä, että Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 on osoitettu arviointiselostuksessa esitettyjen lisäksi Uusi ratalinja ja liikenne paikka -merkintä. Merkinnällä osoitetaan KaiCell Fibers Oy, Paltamon biotuotetehtaan tarpeisiin varattu uusi sivurata ja liikennepaikka.

Kainuun liitolla ei ole muuta huomautettavaa ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta."

2) Suunnittelija Tiina Kriikkula ja suunnittelujohtaja Sanna Schroderrus ovat 5.3.2021 antaneet Sotkamon kunnalle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO SOTKAMON SILTASAAREN ASEMAKAAVAN KAAVAEHDOTUKSESTA

Sotkamon kunta on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa Siltasaaren asemakaavan kaavaehdotuksesta. Suunnittelualue sijaitsee Sotkamon keskustaaajaman välittömässä läheisyydessä saarella, josta on pengertieyhteys mantereelle. Asemakaava-alueen pinta-ala on n. 8 hehtaaria. Kaava on tullut vireille 3.9.2019 ja kaavaluonnos on nähtävillä 10.2-12.3.2020.

Siltasaari on maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde. Asemakaavamuutoksen tavoitteena on ohjata rakentamista siten, että jälleerakennuskaudella rakentuneen verrattain yhtenäisenä säilyneen alueen ulkoinen yleisilme säilyisi huomioiden nykyiset ja ennakoitavissa olevat tulevat asumisen tarpeet. Suunnittelualueelle on osoitettu mm. erillispientalojen korttelialueita (AO), puistoja ja kaksi venesatamaa. Kaavaehdotuksessa on annettu määräyksiä mm. rakennusten suurimmasta sallitusta kerrosluvusta ja runkosyvyydestä sekä kattomuodosta ja -kaltevuudesta, jotka vastaavat alueen toteutunutta yleisilmettä. Asemakaavamääräysten lisäksi rakentamista ohjataan rakennustapaohjein. Lisäksi kortteleiden ja tonttien rajauksiin sekä kaava-alueen puistoalueita ja venevalkamia koskeviin merkintöihin on tehty muutoksia, jotka vastaavat alueen toteutunutta tilannetta ja tulevia tarpeita.

Alueella on voimassa kunnanvaltuuston 24.8.1982 hyväksymä oikeusvaikutukseton Sotkamo-Vuokatin osayleiskaava.

Kaavaehdotus

Siltasaaren asemakaavaehdotuksessa on huomioitu Kainuun voimassa olevat maakuntakaavat. Asemakaavaehdotuksessa on nostettu esille keskeisimmät aluetta koskevat maakuntakaavamerkinnot ja määräykset.

Kainuun liiton antamassa asemakaavan kaavaluonnosta koskevassa lausunnossa 23.4.2020 esitetyt asiat on pääosin otettu huomioon asemakaavan jatkovalmistelussa.

Kainuun liitolla ei ole huomautettavaa kaavaehdotuksesta."

3) Aluekehitysjohtaja Jouni Ponnikas ja projektipäällikkö Virpi Keränen ovat 8.3.2021 antaneet seuraavan sisältöisen lausunnon koskien ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntöä Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta:

"Tavoite vahvistaa Suomen asemaa kiertotalouden edelläkävijänä on kannatettava. Myös Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa yksi keskeinen osa-alue on teollisuuden kannustaminen puhtaaseen kiertotalouteen. Vastuullisuutta korostava suomalainen arvopohja ja Suomen asema korkean teknologian huippumaana ovat tavoitteelle hyviä perusteluja. On tärkeää yhdistää puhdas tuotanto kilpailukykyyn ja korostaa sitä kuten Suomen kiertotalousstrategiassa 2016-2025:

- Uudistetaan kilpailukykyämme ja elinvoimamme perusta siten, että kiertotalousratkaisut ovat kilpailukykyyn ja talouskasvustrategian painopisteitä.

- Luonnonvarojen määrä on rajallinen. Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi kulutus ja tuotanto Suomessa eivät voi perustua luonnonvarojen rajattomaan käyttöön.

Suomi voi saavuttaa kiertotaloudessa kansainvälisesti johtavan aseman. Se onnistuu kunnianhimoisella tavoiteasetannalla, niiden määrätietoisella toteuttamisella, eri hallinnonalojen yhteistyöllä, osaamisen ja TKI-toiminnan kehittämisellä sekä datatalouteen ja digitalisaatioon panostamisella.

Lausunto:

Valtioneuvoston periaatepäätös kiertotalouden strategisesta ohjelmasta on kunnianhimoinen, erittäin tarpeellinen ja osoittaa kiertotalouden kansalliset prioriteetit. Kiertotalouden strategisessa ohjelmassa on merkitty 41 toimenpidettä ja niille keskeiset toteuttajat ja yhteistyökumppanit. Ohjelman visio on hyvä. Toimenpiteiden kirjo on kuitenkin varsin laaja ja olisikin syytä tarkastella, voisiko niitä tiivistää, tarkentaa ja kohdentaa aloille, joilla kiertotalouden potentiaali sekä taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävä kehitys vahvistavat kerrannaisvaikutukset ovat suurimmat. TKI-toimijat ja yritykset haluavat nähdä ja kokea, mitä konkreettista hyötyä kiertotalous voi tuoda niiden toiminnalle. Resurssien tuottavuuden ja kiertotalousasteen kaksinkertaistaminen tuntuvat hieman vaatimattomilta tavoitteilta. Lisäksi herää kysymys, mitä toimialoja tavoitteeseen linjattu kiertotalousasteen kaksinkertaistuminen koskee.

Periaatepäätöksen luonnoksessa todetaan, että kunnat ja alueet ovat kiertotalouden avainpelaajia kiertotaloutta tukevien palveluiden ja ratkaisujen suunnittelussa ja edistämisessä yhdessä alueen toimijoiden ja yritysten kanssa. Periaatepäätöksen toimenpiteiden toteuttajatahoissa ei kuitenkaan maakuntaliittoja ole juurikaan mainittu. Maakuntaliitot tulee tuoda Kainuun liiton mielestä selkeästi kiertotalouden kehittämisen toimijoina esille. Niillä on merkittävä rooli muun muassa kiertotaloutta tukevien toimijaverkostojen ja -ekosysteemien mahdollistajana ja aluekehitysrahoituksen (kansallinen ja EU) välittävänä viranomaisena. Kainuun liitto kannattaa erityisesti kiertotalouden TKI- ja ekosysteemitöiden rahoituksen lisäämistä sekä mukaanpääsyä käynnistämään alueellisia kehitys- ja kasvukiihdyttämöjä. Periaatepäätöksessä maakuntaliitot tulisi merkitä kiertotalouden ekosysteemien, arvoketjujen, kiihdyttämöjen ja verkostojen keskeisinä toteuttajakumppaneina ja koordinaattoreina, koska kiertotalouden ratkaisut syntyvät eri osaamisten ja organisaatioiden rajapinnoilla ja edellyttävät toimialojen välistä yhteistyötä. Yhteistyön avulla maakunnat ja niiden toimijat pääsevät mukaan kansainvälisiin arvoketjuihin, ekosysteemiin ja klustereihin. Teollisuuden kiertotalouden arvoketjujen ekosysteemi muodostuu yritysten ja sidosryhmien verkostosta, jossa eri klustereiden toimijat tekevät yhteistyötä kestävä kiertotalouden edistämiseksi. Maakuntien liitot koordinoivat tätä yhteistyötä. Kansallisen kiertotalouden strategian painotukset huomioidaan maakuntaliittojen koordinoimassa älykkäällä erikoistumisen strategian ja maakuntaohjelman toteutuksessa.

Periaatepäätöksessä ei mainita maakuntakohtaisia älykkään erikoistumisen strategioita, joiden tavoitteena on vahvistaa alueen kilpailukykyä esimerkiksi TKI-toiminnan, uusien yritysten ja yritysten liiketoiminnan, viennin ja jalostusarvon kasvun avulla. EU-tason älykkään erikoistumisen

temaattiset alustat tarjoavat uusia yhteistyökumppaneita, tietoa ja esimerkkejä hyvistä käytännön toimenpiteistä ja tukevat alueiden tiedon ja kokemusten vaihtoa. Näillä alustoilla luodaan kumppanuuksia, joilla myös uusia kiertotalouden innovaatioita tehdään. Kainuun liiton kanta on, että periaatepäätöksessä tulisikin näkyä linkki älykkään erikoistumisen strategiaan vahvemmin. Kainuun älykkään erikoistumisen strategiassa 2021–2027 vihreä ja digitaalinen siirtymä ovat läpileikkaavia teemoja, joiden yhtenä tavoitteena on edistää vihreän talouden innovaatioita Kainuun talouden kilpailukyvyyn parantamiseksi. Tämän läpileikkaavuuden tarpeellisuus on mainittu myös periaatepäätöksessä.

Kainuun liiton kanta liittyen periaatepäätöksen toimenpiteisiin yleisellä tasolla on, että ne eivät kata riittävästi kiertotalouden tuotemarkkinoihin liittyvää kasvupotentiaalia. Kiertotalousajattelun tulisi perustua luonnonvarojen täydelliseen hyödyntämiseen sekä kiertotaloudessa kehitettävien tuotteiden ja palvelujen kilpailukykyisyyteen. Kiertotalouden TKI-työssä on syytä tutkia ennakoivasti uusiokäyttöön soveltuvat sivuvirrat ja raaka-aineet sekä huomioida niiden hinta, laatu, houkuttelevuus sekä niihin kohdistuvat kansalliset ja kansainväliset kysynät. On olennaisen tärkeää kannustaa ja tukea kiertotalouteen perustuvaa tuotekehitystä ja tutkimusta ja löytää niiden avulla uusia mahdollisimman korkean jalostusasteen tuotteita, parantaa tuotannon kustannustehokkuutta ja kannattavuutta. Samoin tulee rakentaa suomalaisia ja eurooppalaisia kiertotalouden arvoketjuja, joissa alueilla toteutettava tuotekehitys ja tutkimus on mukana, sekä integroida alueiden TKI-toimintaa osaksi jo olemassa olevia arvoketjuja.

Lainsäädännön tulee olla selkeä ja yksiselitteinen sekä yritysten toimintaa kaikin puolin tukeva. Se ei saa tulla kiertotalouden kehittämisen esteeksi eikä se saa aiheuttaa turhia kustannuksia yrityksille. Lainsäädännön tulee antaa yrityksille mahdollisuus luoda markkinoille uusia kiertotalouden ja sen sivuvirroista kehitettyjä tuotteita. Yrityksillä tulee olla valinnanmahdollisuus siihen, tuotteistaako sivuvirta vai myydä materiaali johonkin käyttökohteeseen ilman tuotteistuspolkua. Julkisissa hankinnoissa kiertotalousvaihtoehdot on otettava huomioon kaikin konkreettisin tavoin. Julkisen sektorin, erityisesti kuntien, kilpailutusosaamista ja tietoisuutta kiertotalouden aluetaloudellisesta merkityksestä tulee vahvistaa. Innovatiiviset julkiset hankinnat on merkittävä väline mahdollistaa kiertotalouden kestävä kasvu sekä uusien yritysten ja työpaikkojen synty alalle.

Kainuun liitto haluaa korostaa uusiutuvien luonnonvarojen kestäväan käyttöön pohjaavan biotalouden merkitystä. Biotalous ja sen sisältämä potentiaali tarjoaa maakunnan yrityksille mahdollisuuden olla mukana globaaleilla kiertotalousmarkkinoilla. Biotalous ja kaivannaistoiminta ovat keskeisiä vihreän siirtymän mahdollistavia klustereita ja niihin liittyy erittäin merkittäviä kiertotalouden kasvumahdollisuuksia. Kiertotalouden kehittäminen biotaloudessa ja kaivannaistoiminnassa on myös kestäväan kehityksen kannalta välttämätöntä."

4) Maakuntajohtaja Pentti Malinen ja suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ovat 10.3.2021 antaneet Metsähallitukselle ja Vienan

reitti ry:lle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO METSÄHALLITUKSEN JA VIENANREITTI RY:N SOPI-
MUKSESTA VUOKIN REITTI VIENAAN -ALUEEN YHTEISTOIMINNAS-
TA

Metsähallitus ja Vienan reitti ry ovat pyytäneet mm. Kainuun liiton lausuntoa Metsähallituksen ja Vienan reitti ry:n sopimuksesta Vuokin reitti Vienaan -alueen yhteistoiminnasta. Vuokin reitti Vienaan sijaitsee Suomussalmen keskustaajamasta kaakkoon Itärajan välittömässä läheisyydessä. Reitti on yhteensä 27 kilometriä, josta Metsähallitus hallinnoi noin puolta. Loput kuuluvat alueen yksityisille maanomistajille, joita on useita kymmeniä.

Metsähallitus ja Vienan reitti ry ovat sopineet Vienan maareitin erityisalueen yhteistoiminnasta. Erityissuunnittelualue käsittää vähintään kaksisataa metriä leveän suojavyöhykkeen reitillä Metsähallituksen hallinnoimalla osuudella. Sovittuihin toimenpiteisiin kuuluu 20 kohtaa, joiden mukaan muun muassa valtion mailla reitin molemmin puolin on 25 m levyinen minimivyöhyke, jossa metsiä ei käsitellä ollenkaan vaan ne jätetään kehittämään luonnontilaan.

Lausuntopyyntönsään Metsähallitus ja Vienan reitti ry toivovat, että Kainuun liiton johdolla valmistunut Vuokin reitti Vienaan, Toimintamalli päivitetään ajan tasalle saatujen lausuntojen perusteella.

Sopimus Vuokin reitti Vienaan -alueen yhteistoiminnasta

Valtioneuvoston vuonna 2009 vahvistamassa Kainuun maakuntakaavassa 2020 Vuokin reitti Vienaan on otettu huomioon maakunnallisesti merkittävänä muinaismuistoväylänä. Muinaismuistoväylää koskee maakuntakaavamääräys, jonka mukaan: "Alueella sijaitsee muinaismuistolaila (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös. Aluetta koskevista maankäyttöhankkeista on neuvoteltava Kainuun Museon tai Museoviraston kanssa". Kainuun liitto pitää tärkeänä, että voimassa olevat maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset otetaan huomioon aluetta koskevissa maankäyttöhankkeissa.

Kainuun liiton koolle kutumana on perustettu Vienan reitin työryhmä vuonna 2014. Työryhmän päätehtäväksi asetettiin valmistella Vuokin reitti Vienaan –toimintamalli, joka valmistui vuonna 2017. Vienan reitin työryhmä on sopinut kokouksessaan 5.5.2020, että Suomussalmen kunta toimii jatkossa työryhmän koollekutsujana.

Kainuun liitto näkee erinomaisena, että Vienan reitin ylläpidosta ja kehittämisestä on voitu sopia paikallisella tasolla. Suomussalmen kunnan on mahdollista arvioida tarvetta edelleen päivittää Vienan reitin toimintamallia ja kutsua työryhmä koolle asian vuoksi. Kainuun liittona näemme Vienan reitin potentiaalinen matkailun kehittämisessä ja virkistyskäytössä. Tältä osin po. reitti voisi kytkeytyä osaksi laajempaa kainuulaista kulttuuri- ja kirjallisuusmatkailun kokonaisuutta."

Lisätietoja lausunnoista nro 1-2 ja 4 antaa suunnittelujohtaja Sanna

Schroderus, puh. 044 710 0873 ja lausunnosta nro 3
aluekehitysjohtaja Jouni Ponnikas, puh. 040 574 0804 tai
sähköpostitse osoitteella etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi.

Maakuntajohtajan ehdotus:

Maakuntahallitus merkitsee annetut lausunnot tiedoksi.

Maakuntahallitus:

Maakuntahallitus hyväksyi maakuntajohtajan ehdotuksen.
